

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:1852

av Hans Rothenberg och Ulrika Karlsson i Uppsala (M)

En särskild barnbalk

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en barnbalk.

Motivering

Vårdnadstvister är bland det mest uppslitande såväl föräldrar som barn kan uppleva. På många sätt leder ambitionen att fokusera på barnets bästa till att barnets egen talan kommer i andra hand. Barnets eget behov och vilja dränks av bedömningar som förvisso följer givna mallar men allt för ofta missar att fånga upp de känslomässiga konsekvenser som följer av att barn tvingas ta ställning gentemot sina föräldrar. Barn är i sammanhanget inte mogna att göra dessa överväganden och ska självklart slippa att utsättas för detta. Särskilt svårt är det i situationer när de vuxna i egenskap av den styrka som följer av föräldraskapet utövar psykiska påtryckningar eller försöker ”köpa” barnens gunst, vilket är att betrakta som grader av våld eller övergrepp. Barns bristande förmåga att stå emot komplicerar sammanhanget, och många gånger är det bäst för barnet att slippa umgås med den föräldern.

En av den nuvarande lagstiftningens svagheter är att den tar mer hänsyn till föräldrarnas intressen än till barnens. Detta kan till delar stå emot grundtanken i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Lagstiftningens syfte att nå samförståndslösningar kring barnen vid en separation bör utgå från att barnets vilja och behov ska stå i fokus. Samförståndslösningar och gemensam vårdnad ska vara ett medel för att uppnå det enda viktiga: att tillgodose barnets bästa. I vissa situationer, till exempel när en förälder utsatt sitt barn för fysiskt eller psykiskt våld eller för sexuella

övergrepp, kan det vara bäst för barnet att slippa umgås med den föräldern. Barn som manipulerats av en förälder till att känna rädsla gentemot den andra föräldern, kan rimligen inte tvingas att umgås med den anklagade föräldern då barnets rädsla är äkta och verklig för barnet. Idag kan en förälder kräva att få igenom ett umgänge med barnet mot barnets vilja. Då åläggs barnet föräldrarnas ansvar och det är snarare barnet som har umgängesplikt och inte föräldern. Barn ska inte behöva ta det ansvar som följer oss vuxna, barn ska inte behöva vara förälder åt sin egen förälder eller åläggas skyldighet att umgås med personer som barnet inte vill umgås med. Dagens lagstiftning slår fast att barn har rätt att umgås med en förälder som han eller hon inte bor hos. Lagstiftningen behöver också slå fast att barn har rätt att inte umgås med en förälder.

För att domstolar och socialnämnder ska kunna avgöra vad som är bäst för barnet vid en vårdnadstvist måste alltid barnet få rimliga möjligheter att komma till tals. Barnets lojalitet mot sina föräldrar kombineras inte sällan med rädsla för att föräldrarna ska straffa dem i efterhand utifrån vad de säger i vårdnadsfrågan. En större hänsyn måste tas till barnets vilja. Barnets möjlighet att på ett tryggt sätt föra fram sin talan måste stärkas ytterligare med utgångspunkt från dess ålder, mognad och relation till respektive förälder. Enskild vårdnad om ett barn får aldrig användas som ett sätt att straffa en förälder.

Avseende vårdnadsfrågor bygger föräldrabalken på hänsynen om barnets bästa. Trots det överläts det inte alltför sällan till vårdnadshavare att avgöra vad som är barnets bästa. Det blir således fokus på föräldrarna och inte barnet.

I dag kan en förälder som förhindrar en annan förälder från att utöva det umgänge med barnet som domstolen beslutat (så kallat umgängessabotage) förlora vårdnaden om barnet, vilket är rimligt, men å andra sidan kan också en förälder känna sig tvungen att hålla barnet hos sig för att skydda barnet för att utsättas för fara vid umgänge med den andra föräldern. Det finns två sidor av samma mynt. Därför är det rimligt att lagstiftningen för alla situationer tar sin utgångspunkt utifrån barnet.

Det bör införas en särskild barnbalk som ersätter nuvarande föräldrabalk. Lagen bör utgå från barnets behov, möjligheter och förutsättningar. Med utgångspunkt i barnet bör lagen fokusera på att barnets bästa, barnets rättigheter och barnets rätt till föräldrar sätts i främsta rummet. I den nya barnbalken bör det fastslås att det alltid bör göras en riskbedömning vid vårdnadstvister med en våldsbenägen förälder. Vidare bör barn få föra talan om umgänge, samt icke-umgänge, med en förälder.

I regeringsförklaringen från den 3 oktober 2014 aviseras att FN:s barnkonvention ska göras till svensk lag. Införandet av en barnbalk vore att föra saken ytterligare ett steg vidare då den vore än mer normerande och därmed kan tillföra ett vidare perspektiv.

Hans Rothenberg (M)

Ulrika Karlsson i Uppsala (M)